

Goedemiddag

Op deze mooie afscheidsmiddag wil ik graag beginnen met een citaat van Martin van Amerongen, de in 2010 overleden hoofdredacteur van de Groene Amsterdammer, weekblad van de intelligentia. Het citaat betreft de columnist, die schrijver van persoonlijk getinte stukjes en eigen meninkjes in de marge van het nieuws. De columnist is, ik citeer Van Amerongen 'een kapitein in eigen badkuip'.

Je denkt dat je heel wat bent, met je stukjes, gevoed door de illusie van vrijuit gáán over het ruime sop, terwijl iedereen eerbiedig in de houding springt, naar je luistert en terstond doet wat je zegt.

In werkelijkheid zit je ongevaarlijk te spetteren in een smal bad en reiken je spetters doorgaans niet verder dan de badkamervloer van je nieuwbouwwoning. En niemand die ze voelt.

Voorwaar een beklagenswaardig beeld.
Maar wel waar.

Dat beeld van die kapitein in zijn badkuip drijft ook weleens voor mijn geestesoog langs als weer eens zo'n prachtig rapport van een van de vele geachte adviesorganen van de regering op mijn bureau belandt. Altijd fraai onderzoek, verstandige opmerkingen, gekoppeld aan een doorwrocht advies, belangwekkend van kaft tot kaft.

Ik ben er altijd heel blij mee, want ik klim dan in mijn badkuip, ga heel hard spetteren, en heb weer een stukje.
Zie je wel, de Raad voor het Openbaar Bestuur zegt het, actie, nu!

Maar eens, jaren geleden alweer, ik werkte nog als politiek verslaggever in Den Haag, ging ik langs bij wat Kamerleden om te vragen wat ze eigenlijk deden met al die belangwekkende adviezen

van al die raden en adviescolleges en kenniscentra en planbureaus, over het milieu en over het openbaar bestuur en over de economie en over Europa en over de islam en over nog veel meer.

Ik ging langs bij de Kamerleden omdat bezuinigingen op het adviesstelsel onderwerp van discussie waren - dat is een thema dat met enige regelmaat terugkeert in Den Haag net zoals de discussie over het rituele karakter van de verplichte kabinetsreactie - en toen zeiden die Kamerleden allemaal heel vervelende dingen.

Een VVD-Kamerlid legde alle óngevraagde adviezen sowieso onuitgepakt in een kast.

Van de gevraagde bladerde ze de samenvatting door, waarna die ook in de kast belandden.

En als zich voldoende stof had verzameld op de boekenplank, gingen ze naar de klike.

Een D66-Kamerlid was in een vorig leven minister van Bestuurlijke Vernieuwing geweest en bekende dat hij bij zijn vertrek als minister, ik citeer, 'steekwagens vol met adviesrapporten' heeft laten afvoeren.

Allemaal met, ik citeer weer, 'ongebroken ruggetjes'.

De digitale vertaling zou zijn: de niet aangeklikte link.

Ongebroken ruggetjes, dat is het equivalent van de badkuip van de columnist.

Je spettert je te pletter in de hoop dat iemand ergens ooit een heel klein beetje nat wordt.

Maar soms blijft iedereen droog, en blijven de ruggetjes ongebroken.

Toen Jacques Wallage acht jaar geleden aantrad als voorzitter van dit mooie orgaan zei hij in een kranteninterview: op de lange termijn heb je heus wel invloed.

Je geeft de bal een schop, zei hij.

Dat vond ik een mooie metafoer. Ik zag het gelijk voor me.

Soms rolt de bal roemloos weg over de zijlijn.

Soms wordt ie door een ander overgepakt en doen die er hele rare dingen mee die helemaal niet de bedoeling waren.

Soms wordt de scheidsrechter boos.

En soms tref je, na een lange wedstrijd met verlenging, doel.

De doorwerking van een advies heet dat, in dat specifieke taaltje uit de adviescollegewereld.

Het betekent volgens mij gewoon: wat brengt het teweeg. En over die doorwerking wil ik het even hebben.

Soms is doorwerking heel evident.

Dan opper jij dat zo'n formatie meer in de openbaarheid moet plaatsvinden en dat de rol van de Tweede Kamer groter moet zijn, en niet zo heel veel later staat een door de Kamer aangewezen informateur publiekelijk verantwoording af te leggen. Het kan toeval zijn, het hing misschien in de lucht, maar zeg dat uiteraard nooit. Claim je succes.

Er is ook sprake van doorwerking, misschien wel juist, als ze collectief boos op je worden vanwege je ongehoord brutale advies - dan weet je dat je je rol als tegenmacht effectief aan het spelen bent.

Sowieso kun je een al dan niet verplichte kabinetsreactie áltijd meetellen als doorwerking,

al kan ik me goed herinneren dat de Wrr een keer met een oprecht waanzinnig goed advies kwam over een leven lang leren, en dat de minister toen nurks zei "Wij hebben al deze dingen ook allang in beeld".

Met een positieve insteek zou je dat doorwerking vooraf kunnen noemen - ook dat is een vorm van doorwerking.

Je bent heel goed met doorwerking bezig als je zaadjes weet te planten in de hoofden van een paar mensen. Als je verdieping weet te geven aan het debat, de slinger de juiste kant op weet te krijgen,

en zo de koers wellicht een beetje weet te verleggen als het vijf voor 12 is.

Doorwerking is er ook, zo las ik in een onderzoek naar - inderdaad - doorwerking, wanneer de pers over je schrijft.

Nou zou ik, in het licht van wat hiervoor zei over machteloos spetteren in de badkuip, de doorwerking van een krantenstukje niet overdrijven.

Maar het punt is duidelijk: als je het begrip doorwerking ruim genoeg definieert, ben je eigenlijk altijd wel lekker bezig.

Zelf ben ik groot fan van de adviezen van de raad voor het openbaar bestuur, geen misverstand daarover.

Neem het advies: een dun regeerakkoord op hoofdlijnen.

Ik geloof dat de rob dat al sinds haar oprichting bepleit en op gezette tijden herhaalt.

Iedereen aan wie je het vraagt is het daar van harte mee eens - als dat geen doorwerking is!.

Ik hoorde de informateur gisteren ook weer warme woorden wijden aan het dunne regeerakkoord - alweer: wanzinnige doorwerking.

Wat onder dun wordt verstaan, is nooit helemaal duidelijk.

Ik heb een stapel recente regeerakkoorden erbij gepakt.

Samen werken, samen leven, Balkenende iv telt 53 kantjes. Het was een ongelukkig kabinet, dat het wantrouwen niet alleen op papier in het regeerakkoord had vervat, maar het wantrouwen ook vrijuit door de Treveszaal liet gieren. Het kwam ten val.

Toen kwam rutte I: 46 kantjes, plus 20 gedoogakkoord en bij elkaar aan alle bijlagen samen nog eens een stuk of 50 kantjes. Het kwam ten val.

Bruggen Slaan van rutte II, in recordtempo en in immens onderling vertrouwen in elkaar gezet, telt 81 kantjes, plus twee bijlagen van samen nog eens een kleine 40 pagina's. En over dat dikke boekwerk

hebben ze meteen nog ruzie gekregen ook want ze hadden e een inkomensafhankelijke ziektekostenpemie in gesokkeld.

Dat ging helemaal de verkeerde kant op met die doorwerking.

Maar: het kabinet heeft wél mooi de hele rit uitgezeten, alles uitgevoerd.

Tussen haken: ik zeg overigens wel 'hele rit uitgezeten' maar we moeten de ontketende vicepremier nog wel even in de gaten houden.

Toch weten wij, de mensen van de badkuip, en de mensen van de adviesrapporten met de ongebroken ruggetjes, en de mensen van de wetenschap, en de mensen van de echte modderige praktijk, diep in ons hart dat we het beter weten dan de boven ons gestelden.

Dat als ze zouden luisteren de kloof tussen burger en politiek zou worden gedicht,

en dat partijen stembusakkoorden zouden sluiten vóór de verkiezingen zodat geen kiezer zich meer verraden zou hoeven te voelen,

en dat de gemeenteraad veel meer de straat op zou gaan, en dat de overheid veel meer vertouwen aan de mensen zou schenken.

Ze doen het niet.

Althans niet altijd, of niet meteen.

Maar soms, wanner je voor de zoveelste maal machteloos aan het spetteren bent in je badkuip, dan vliegt zo'n spetter heel ver weg.

Dan worden de ruggetjes gebroken. Dan vliegt die bal in het boel.

En dat is mooi.

Ik dank u voor uw aandacht.